

Άσκηση 27

Σκοπός είναι να δείξουμε ότι για έναν απειροστό Lorentz μετασχηματισμό $\Lambda^\mu{}_\nu = \delta^\mu{}_\nu + \epsilon^\mu{}_\nu$, η παράσταση $S_L = 1 - (i/4)\sigma_{\mu\nu}\epsilon^{\mu\nu}$ πληρεί τη σχέση

$$S_L^{-1}\gamma^\sigma S_L = \gamma^\tau \Lambda^\sigma{}_\tau$$

Ξεκινώντας με το αριστερό μέλος της ισότητας, έχουμε ότι αφού

$$S_L = e^{-\frac{i}{4}\sigma_{\mu\nu}\epsilon^{\mu\nu}} \approx 1 - \frac{i}{4}\sigma_{\mu\nu}\epsilon^{\mu\nu}$$

τότε θα ισχύει ότι

$$S_L^{-1} = e^{\frac{i}{4}\sigma_{\mu\nu}\epsilon^{\mu\nu}} \approx 1 + \frac{i}{4}\sigma_{\mu\nu}\epsilon^{\mu\nu}$$

και επομένως

$$\begin{aligned} S_L^{-1}\gamma^\sigma S_L &\approx \left(1 + \frac{i}{4}\sigma_{\mu\nu}\epsilon^{\mu\nu}\right)\gamma^\sigma \left(1 - \frac{i}{4}\sigma_{\mu\nu}\epsilon^{\mu\nu}\right) \\ &= \gamma^\sigma + \frac{i}{4}\epsilon^{\mu\nu}(\sigma_{\mu\nu}\gamma^\sigma - \gamma^\sigma\sigma_{\mu\nu}) + \mathcal{O}((\sigma\epsilon)^2) \\ &\approx \gamma^\sigma + \frac{i}{4}\epsilon^{\mu\nu}(\sigma_{\mu\nu}\gamma^\sigma - \gamma^\sigma\sigma_{\mu\nu}) \end{aligned}$$

Όμως, ισχύει ότι $\sigma_{\mu\nu} = (i/2)(\gamma_\mu\gamma_\nu - \gamma_\nu\gamma_\mu)$ και άρα θα έχουμε ότι

$$(\sigma_{\mu\nu}\gamma^\sigma - \gamma^\sigma\sigma_{\mu\nu}) = \frac{i}{2}(\gamma_\mu\gamma_\nu\gamma^\sigma - \gamma_\nu\gamma_\mu\gamma^\sigma - \gamma^\sigma\gamma_\mu\gamma_\nu + \gamma^\sigma\gamma_\nu\gamma_\mu)$$

της οποίας ισότητας αναλύουμε τους παρακάτω όρους (με βάση την άλγεβρα Clifford):

$$\begin{aligned} -\gamma^\sigma\gamma_\mu\gamma_\nu &= -\gamma^\sigma g_{\mu\rho}\gamma^\rho\gamma_\nu = -g_{\mu\rho}\gamma^\sigma\gamma^\rho\gamma_\nu = -g_{\mu\rho}(2g^{\sigma\rho} - \gamma^\rho\gamma^\sigma)\gamma_\nu \\ &= (-2\delta_\mu^\sigma + \gamma_\mu\gamma^\sigma)\gamma_\nu = -2\delta_\mu^\sigma\gamma_\nu + \gamma_\mu\gamma^\sigma\gamma_\nu = -2\delta_\mu^\sigma\gamma_\nu + \gamma_\mu\gamma^\sigma g_{\nu\kappa}\gamma^\kappa \\ &= -2\delta_\mu^\sigma\gamma_\nu + \gamma_\mu g_{\nu\kappa}(2g^{\sigma\kappa} - \gamma^\kappa\gamma^\sigma) = -2\delta_\mu^\sigma\gamma_\nu + \gamma_\mu(2\delta_\nu^\sigma - \gamma_\nu\gamma^\sigma) \\ &= -2\delta_\mu^\sigma\gamma_\nu + 2\delta_\nu^\sigma\gamma_\mu - \gamma_\mu\gamma_\nu\gamma^\sigma \end{aligned}$$

$$\gamma^\sigma\gamma_\nu\gamma_\mu = 2\delta_\nu^\sigma\gamma_\mu - 2\delta_\mu^\sigma\gamma_\nu + \gamma_\nu\gamma_\mu\gamma^\sigma$$

και άρα

$$(\sigma_{\mu\nu}\gamma^\sigma - \gamma^\sigma\sigma_{\mu\nu}) = 2i(\delta_\nu^\sigma\gamma_\mu - \delta_\mu^\sigma\gamma_\nu)$$

οπότε

$$\begin{aligned} S_L^{-1}\gamma^\sigma S_L &\approx \gamma^\sigma - \frac{1}{2}\epsilon^{\mu\nu}(\delta_\nu^\sigma\gamma_\mu - \delta_\mu^\sigma\gamma_\nu) = \gamma^\sigma - \frac{1}{2}(\epsilon^{\mu\sigma}\gamma_\mu - \epsilon^{\sigma\nu}\gamma_\nu) \\ &= \gamma^\sigma - \frac{1}{2}(-\epsilon^{\sigma\mu}\gamma_\mu - \epsilon^{\sigma\nu}\gamma_\nu) = \gamma^\sigma + \frac{1}{2}(\epsilon^{\sigma\mu}\gamma_\mu + \epsilon^{\sigma\nu}\gamma_\nu) \\ &= \gamma^\sigma + \epsilon^{\sigma\mu}\gamma_\mu = \gamma^\sigma + \epsilon^\sigma{}_\tau g^{\tau\mu}\gamma_\mu = \gamma^\sigma + \epsilon^\sigma{}_\tau \gamma^\tau \end{aligned}$$

Όμως, το δεξί μέλος της αρχικής απαίτησης γράφεται:

$$\gamma^\tau \Lambda^\sigma{}_\tau = \gamma^\tau (\delta^\sigma_\tau + \epsilon^\sigma{}_\tau) = \gamma^\sigma + \epsilon^\sigma{}_\tau \gamma^\tau$$

και επομένως η παράσταση S_L ικανοποιεί την αρχική απαίτηση. Θα δείξουμε τώρα ότι

$$S_L^{-1} = \gamma^0 S_L^\dagger \gamma^0$$

και θα ξεκινήσουμε βρίσκοντας

$$S_L^\dagger = 1 + \frac{i}{4} \epsilon^{\mu\nu} \sigma_{\mu\nu}^\dagger$$

Επομένως,

$$\begin{aligned} \gamma^0 \sigma_{\mu\nu}^\dagger \gamma^0 &= -\frac{i}{2} \gamma^0 (\gamma_\nu^\dagger \gamma_\mu^\dagger - \gamma_\mu^\dagger \gamma_\nu^\dagger) \gamma^0 \\ &= -\frac{i}{2} (\gamma^0 \gamma_\nu^\dagger \gamma_\mu^\dagger \gamma^0 - \gamma^0 \gamma_\mu^\dagger \gamma_\nu^\dagger \gamma^0) \end{aligned}$$

όπου

$$\begin{aligned} \gamma^0 \gamma_\nu^\dagger \gamma_\mu^\dagger \gamma^0 &= (\gamma^0 \gamma_\mu \gamma_\nu \gamma^0)^\dagger = (\gamma^0 g_{\mu\rho} \gamma^\rho g_{\nu\sigma} \gamma^\sigma \gamma^0)^\dagger \\ &= g_{\mu\rho} g_{\nu\sigma} (\gamma^0 \gamma^\rho \gamma^\sigma \gamma^0)^\dagger = g_{\mu\rho} g_{\nu\sigma} (\gamma^0 \gamma^\rho \gamma^0 \gamma^0 \gamma^\sigma \gamma^0)^\dagger \\ &= g_{\mu\rho} g_{\nu\sigma} (\gamma^{\rho\dagger} \gamma^{\sigma\dagger})^\dagger = g_{\mu\rho} g_{\nu\sigma} \gamma^\sigma \gamma^\rho \\ &= \gamma_\nu \gamma_\mu \end{aligned}$$

$$\gamma^0 \gamma_\mu^\dagger \gamma_\nu^\dagger \gamma^0 = \gamma_\mu \gamma_\nu$$

για το οποίο χρησιμοποιήσαμε την ιδιότητα $\gamma^{\mu\dagger} = \gamma^0 \gamma^\mu \gamma^0$. Έπεται ότι

$$\gamma^0 \sigma_{\mu\nu}^\dagger \gamma^0 = -\frac{i}{2} (\gamma_\nu \gamma_\mu - \gamma_\mu \gamma_\nu) = \sigma_{\mu\nu}$$

και επομένως

$$\begin{aligned} \gamma^0 S_L^\dagger \gamma^0 &= \gamma^0 \left(1 + \frac{i}{4} \epsilon^{\mu\nu} \sigma_{\mu\nu}^\dagger \right) \gamma^0 \\ &= 1 + \frac{i}{4} \epsilon^{\mu\nu} \gamma^0 \sigma_{\mu\nu}^\dagger \gamma^0 \\ &= 1 + \frac{i}{4} \epsilon^{\mu\nu} \sigma_{\mu\nu} = 1 + \frac{i}{4} \sigma_{\mu\nu} \epsilon^{\mu\nu} \end{aligned}$$

αφού $\epsilon^{\mu\nu}$ είναι απλά το σύμβολο Levi-Civita σε δύο διαστάσεις με χρήση δεικτών. Επιπλέον, ισχύει ότι $\{\gamma^5, \gamma^\mu\} = 0$ και επομένως:

$$\begin{aligned} \gamma^5 (\gamma_\mu \gamma_\nu - \gamma_\nu \gamma_\mu) &= \gamma^5 \gamma_\mu \gamma_\nu - \gamma^5 \gamma_\nu \gamma_\mu = g_{\mu\rho} \gamma^5 \gamma^\rho \gamma_\nu - g_{\nu\sigma} \gamma^5 \gamma^\sigma \gamma_\mu \\ &= -g_{\mu\rho} \gamma^\rho \gamma^5 \gamma_\nu + g_{\nu\sigma} \gamma^\sigma \gamma^5 \gamma_\mu = g_{\mu\rho} g_{\nu\kappa} \gamma^\rho \gamma^\kappa \gamma^5 - g_{\nu\sigma} g_{\mu\tau} \gamma^\sigma \gamma^\tau \gamma^5 \\ &= (\gamma_\mu \gamma_\nu - \gamma_\nu \gamma_\mu) \gamma^5 \end{aligned}$$

Έπεται ότι $\gamma^5 S_L = S_L \gamma^5$.

Άσκηση 28

Θα έχουμε ότι

$$\bar{u}_f i\sigma^{\mu\nu}(p_f - p_i)_\nu u_i = -\frac{1}{2}\bar{u}_f[\gamma^\mu, \gamma^\nu](p_f - p_i)_\nu u_i$$

όμως ισχύει ότι

$$\begin{aligned} i\sigma^{\mu\nu} &= -\frac{1}{2}(\gamma^\mu\gamma^\nu - \gamma^\nu\gamma^\mu) = -\frac{1}{2}(\gamma^\mu\gamma^\nu - 2g^{\mu\nu} + \gamma^\mu\gamma^\nu) \\ &= g^{\mu\nu} - \gamma^\mu\gamma^\nu \\ &= g^{\mu\nu} - 2g^{\mu\nu} + \gamma^\nu\gamma^\mu \\ &= \gamma^\nu\gamma^\mu - g^{\mu\nu} \end{aligned}$$

οπότε η αρχική εξίσωση γίνεται

$$\begin{aligned} \bar{u}_f i\sigma^{\mu\nu}(p_f - p_i)_\nu u_i &= \bar{u}_f(\gamma^\nu\gamma^\mu p_{f\nu} - g^{\mu\nu}p_{f\nu} - g^{\mu\nu}p_{i\nu} + \gamma^\mu\gamma^\nu p_{i\nu})u_i \\ &= \bar{u}_f(\gamma^\nu p_{f\nu}\gamma^\mu - (p_f + p_i)^\mu + \gamma^\mu\gamma^\nu p_{i\nu})u_i \\ &= \bar{u}_f(\not{p}_f\gamma^\mu - (p_f + p_i)^\mu + \gamma^\mu\not{p}_i)u_i \end{aligned}$$

Η Hamiltonian του Dirac για αρχική τετραορμή p_i^μ γράφεται

$$(\not{p}_i - m)u_i = 0 \iff \not{p}_i u_i = m u_i$$

ενώ η adjoint της για τελική τετραορμή p_f^μ είναι

$$\bar{u}_f(\not{p}_f - m) = 0 \iff \bar{u}_f\not{p}_f = m\bar{u}_f$$

οπότε έχουμε

$$\begin{aligned} \bar{u}_f i\sigma^{\mu\nu}(p_f - p_i)_\nu u_i &= \bar{u}_f(m\gamma^\mu - (p_f + p_i)^\mu + \gamma^\mu m)u_i \\ &= -\bar{u}_f(p_f + p_i)^\mu u_i + 2m\bar{u}_f\gamma^\mu u_i \end{aligned}$$

και επομένως

$$\bar{u}_f\gamma^\mu u_i = \frac{1}{2m}\bar{u}_f((p_f + p_i)^\mu + i\sigma^{\mu\nu}(p_f - p_i)_\nu)u_i$$

Άσκηση 29

- $\text{tr}(\mathbb{I}_4) = \sum_{i=1}^4 \mathbb{I}_{ii} = 4$

- $\text{tr}(\gamma^\mu) = 0$. Γνωρίζουμε ότι $\{\gamma^5, \gamma^\mu\} = 0$ και ότι $(\gamma^5)^2 = \mathbb{I}_4$. Επομένως, για n αντιμεταθέσεις του γ^5 με τους υπόλοιπους γ πίνακες θα ισχύει

$$\begin{aligned} \text{tr} \left(\overbrace{\gamma^\mu \gamma^\nu \dots \gamma^\xi}^{n\text{-πλήθος}} \right) &= \text{tr} \left(\gamma^5 \gamma^5 \overbrace{\gamma^\mu \gamma^\nu \dots \gamma^\xi}^{n\text{-πλήθος}} \right) \\ &= (-1)^n \text{tr} \left(\gamma^5 \overbrace{\gamma^\mu \gamma^\nu \dots \gamma^\xi}^{n\text{-πλήθος}} \gamma^5 \right) \\ &= (-1)^n \text{tr} \left(\overbrace{\gamma^5 \gamma^5 \gamma^\mu \gamma^\nu \dots \gamma^\xi}^{n\text{-πλήθος}} \right) \\ &= (-1)^n \text{tr} \left(\overbrace{\gamma^\mu \gamma^\nu \dots \gamma^\xi}^{n\text{-πλήθος}} \right) \end{aligned}$$

όπου χρησιμοποιήθηκε η κυκλική ιδιότητα του ίχνους για να επιστρέψει ο τελευταίος γ^5 στην αρχή. Έπεται ότι για n περιττό, $(-1)^n = -1$ και άρα το ίχνος περιττού αριθμού γ πινάκων είναι μηδενικό. Αποδείξαμε έτσι και τη δεύτερη, αλλά και την τρίτη ιδιότητα των ιχνών.

- $\text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu) = 4g^{\mu\nu}$. Ξεκινάμε με την απλά παρατήρηση:

$$\begin{aligned} \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu) &= \text{tr}(2g^{\mu\nu} \mathbb{I}_4 - \gamma^\nu \gamma^\mu) = 2g^{\mu\nu} \text{tr}(\mathbb{I}_4) - \text{tr}(\gamma^\nu \gamma^\mu) \\ &= 8g^{\mu\nu} - \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu) \\ \Leftrightarrow 2 \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu) &= 8g^{\mu\nu} \end{aligned}$$

και επομένως $\text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu) = 4g^{\mu\nu}$. Είναι προφανές ότι

$$\text{tr}(\not{a} \not{b}) = \text{tr}(\gamma^\mu a_\mu \gamma^\nu b_\nu) = a_\mu b_\nu \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu) = 4g^{\mu\nu} a_\mu b_\nu = 4a^\nu b_\nu$$

- $\text{tr}(\not{a}_1 \not{a}_2 \not{a}_3 \not{a}_4) = 4(\dots)$. Θα έχουμε ότι

$$\begin{aligned} \text{tr}(\not{a} \not{b} \not{c} \not{d}) &= a_\mu b_\nu c_\rho d_\sigma \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu \gamma^\rho \gamma^\sigma) = a_\mu b_\nu c_\rho d_\sigma \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu (2g^{\rho\sigma} - \gamma^\sigma \gamma^\rho)) \\ &= a_\mu b_\nu c_\rho d_\sigma (2g^{\rho\sigma} \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu) - \text{tr}(\gamma^\mu \gamma^\nu \gamma^\sigma \gamma^\rho)) \\ &= a_\mu b_\nu c_\rho d_\sigma (8g^{\rho\sigma} g^{\mu\nu} - \text{tr}(\gamma^\mu (2g^{\nu\sigma} - \gamma^\sigma \gamma^\nu) \gamma^\rho)) \\ &= \dots \\ &= a_\mu b_\nu c_\rho d_\sigma (8g^{\mu\nu} g^{\rho\sigma} - 8g^{\nu\sigma} g^{\mu\rho} + 8g^{\nu\rho} g^{\mu\sigma} - \text{tr}(\gamma^\sigma \gamma^\mu \gamma^\nu \gamma^\rho)) \\ \Leftrightarrow \text{tr}(\not{a} \not{b} \not{c} \not{d}) &= 4a_\mu b_\nu c_\rho d_\sigma (g^{\mu\nu} g^{\rho\sigma} - g^{\nu\sigma} g^{\mu\rho} + g^{\nu\rho} g^{\mu\sigma}) \\ &= 4(a^\nu b_\nu c^\sigma d_\sigma - b^\sigma d_\sigma a^\rho c_\rho + b^\rho c_\rho a^\sigma d_\sigma) \end{aligned}$$

και άρα το ζητούμενο αποδείχθηκε.

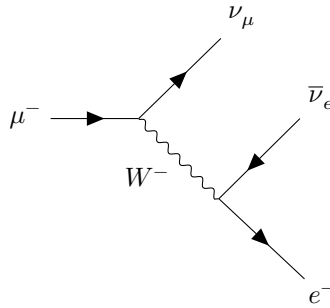
- $\text{tr}(\gamma^5) = \text{tr}(\gamma^0 \gamma^0 \gamma^5) = -\text{tr}(\gamma^0 \gamma^5 \gamma^0) = -\text{tr}(\gamma^0 \gamma^0 \gamma^5) = -\text{tr}(\gamma^5)$ και αυτό $\Rightarrow \text{tr}(\gamma^5) = 0$.

- $\text{tr}(\gamma^5 \not{a} \not{b}) = 0$. Για να το δείξουμε αυτό εισάγουμε δύο γ^α πίνακες με $\alpha \neq \mu, \nu$, έτσι ώστε να αντιμετωπιζονται με τους $\gamma^\mu, \gamma^\nu, \gamma^5$. Επομένως,

$$\begin{aligned}
\text{tr}(\gamma^5 \not{a} \not{b}) &= \pm a_\mu b_\nu \text{tr}(\gamma^\alpha \gamma^\alpha \gamma^5 \gamma^\mu \gamma^\nu) \\
&= \mp a_\mu b_\nu \text{tr}(\gamma^\alpha \gamma^5 \gamma^\mu \gamma^\nu \gamma^\alpha) \\
&= \mp a_\mu b_\nu \text{tr}(\gamma^\alpha \gamma^\alpha \gamma^5 \gamma^\mu \gamma^\nu) \\
&= \mp \text{tr}(\gamma^5 \not{a} \not{b}) \\
\iff \text{tr}(\gamma^5 \not{a} \not{b}) &= 0
\end{aligned}$$

Άσκηση 30

Έχουμε το ακόλουθο διάγραμμα Feynman: όπου

$$\mathcal{M} = G(\bar{u}_{\nu_\mu} \gamma^\mu u_{\mu^-})(\bar{u}_{e^-} \gamma^\nu u_{\bar{\nu}_e})$$

με G σταθερά σύζευξης ασθενούς αλληλ/σης. Ας αναπτύξουμε τώρα την ελι-
κότητα κάθε όρου αλληλ/σης ξεκινώντας με το $(\bar{u}_{\nu_\mu} \gamma^\mu u_{\mu^-})$. Αφού $u = u_R + u_L$
θα έχουμε:

$$\begin{aligned}
\bar{u}_{\nu_\mu} \gamma^\mu u_{\mu^-} &= \bar{u}_R^{(\nu_\mu)} \gamma^\mu u_R^{(\mu^-)} + \bar{u}_R^{(\nu_\mu)} \gamma^\mu u_L^{(\mu^-)} + \bar{u}_L^{(\nu_\mu)} \gamma^\mu u_R^{(\mu^-)} + \bar{u}_L^{(\nu_\mu)} \gamma^\mu u_L^{(\mu^-)} \\
&= \bar{u}_{\nu_\mu} P_L \gamma^\mu P_R u_{\mu^-} + \bar{u}_{\nu_\mu} P_L \gamma^\mu P_L u_{\mu^-} + \bar{u}_{\nu_\mu} P_R \gamma^\mu P_R u_{\mu^-} + \bar{u}_{\nu_\mu} P_R \gamma^\mu P_L u_{\mu^-}
\end{aligned}$$

όμως οι όροι $P_{R(L)} \gamma^\mu P_{R(L)}$ μηδενίζονται, καθώς (αγνοώντας τη σταθερά $1/4$
που προκύπτει):

$$\begin{aligned}
P_{R(L)} \gamma^\mu P_{R(L)} &= (1 \pm \gamma^5) \gamma^\mu (1 \pm \gamma^5) \\
&= \gamma^\mu \pm \gamma^\mu \gamma^5 \pm \gamma^5 \gamma^\mu + \gamma^5 \gamma^\mu \gamma^5 \\
&= \gamma^\mu \pm \cancel{\gamma^\mu \gamma^5} \mp \cancel{\gamma^\mu \gamma^5} - \gamma^\mu \gamma^5 \gamma^5 \\
&= \gamma^\mu - \gamma^\mu = 0
\end{aligned}$$

Επομένως,

$$\bar{u}_{\nu_\mu} \gamma^\mu u_{\mu^-} = \bar{u}_{\nu_\mu} P_L \gamma^\mu P_R u_{\mu^-} + \bar{u}_{\nu_\mu} P_R \gamma^\mu P_L u_{\mu^-}$$

όμως $\bar{u}_{\nu_\mu} P_L = \bar{u}_R^{(\nu_\mu)} = 0$ με την παραδοχή ότι η πιθανότητα για δεξιόστροφα νετρίνα είναι ≈ 0 . Συνεπώς:

$$\bar{u}_{\nu_\mu} \gamma^\mu u_{\mu^-} = \bar{u}_{\nu_\mu} P_R \gamma^\mu P_L u_{\mu^-}$$

και άρα το μ^- είναι αριστερόχειρο. Πάμε στον επόμενο όρο $\bar{u}_{e^-} \gamma^\nu u_{\bar{\nu}_e}$. Κατα τα ίδια καταλήγουμε σε

$$\bar{u}_{e^-} \gamma^\nu u_{\bar{\nu}_e} = \bar{u}_{e^-} P_L \gamma^\nu P_R u_{\bar{\nu}_e} = \bar{u}_L^{(e^-)} \gamma^\nu u_R^{(\bar{\nu}_e)}$$

και άρα η σταθερή θετική ελικιότητα του αντινετρίνου και το ηλεκτρόνιο θα είναι αριστερόστροφο, το οποίο είναι και αναμενόμενο, αφού η ασθενής αλληλ/ση είναι αλληλ/ση μεταξύ αριστερόστροφων σωματιδίων. Τέλος, αν το ηλεκτρόνιο είναι αριστερόστροφο, το ποζιτρόνιο θα είναι δεξιόστροφο ως αντισωματίδιο